

БОЛЬОВІ ТОЧКИ СУЧАСНОЇ МУЗИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ: ШОУ-БІЗНЕС В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

*(оглядова довідка за матеріалами преси, Інтернету та
неопублікованими документами за 2017–2018 рр.)*

У липні 2018 року україномовна пісня вперше очолила чарт кліпів в українському сегменті YouTube. Нею стала композиція «Плакала» гурту KAZKA, яка набрала 10,5 млн переглядів і випередила російськомовних виконавців. Цей маленький, але важливий успіх української пісні зайвий раз привернув увагу до вітчизняної музичної індустрії.

За даними аналітичної компанії Kantar TNS в Україні – представника світового лідера в галузі маркетингових досліджень, – улюбленим музичним стилем українців є популярна музика. Їй віддають перевагу більш ніж 50% опитаних. Заразом у вподобаннях наших співвітчизників до останнього часу переважала зарубіжна і російська «попса», а музика, зроблена в нашій країні, залишалась у меншості. Серед причин: засилля іноземного контенту, недостатня кількість і якість українських пісень, монополія «старожилів сцени» на ефір та концерти тощо.

Ситуація стала поступово змінюватися після початку російської агресії. Музиканти, які виступали в окупованому Криму або публічно підтримували анексію та війну, втратили можливість виступати в Україні – заборону на в'їзд на 3 або 5 років отримали понад 120 іноземних артистів.

Розірвавши зв'язки з російською сценою, українська музична індустрія почала розвиватися самостійно.

Поштовх для розвитку отримали вітчизняні продюсерські центри, до функцій яких, як правило, входять піар-супровід, запис, випуск музики і відео, менеджмент артистів тощо. Найбільш успішними з них, на думку аналітиків є такі: Mozgi Entertainment, Secret Service Entertainment Agency, Mamamusic, Kruzheva Music та Susy Production. Водночас стало з'являтися багато молодих

українських артистів, які воліють працювати самостійно, завойовуючи популярність через YouTube та соціальні мережі.

За останні кілька років на новий рівень також вийшли музичні події в Україні. Приміром, у 2018 році київський фестиваль Atlas Weekend потрапив до переліку найкращих фестивалів світу. За рейтингом британського видання Gigwise, ця українська подія гідна стояти в одному рядку із такими фестивальними легендами, як Sziget в Угорщині або Burning Man у США. Цікаво, що цьогорічний Atlas Weekend встановив рекорд за відвідуваністю саме в день української музики. Перший день фестивалю, хедлайнером якого був співак Олег Винник, відвідали 154 тисячі осіб.

Важливу роль у розвитку української музики зіграло, безперечно, запровадження мовних квот на радіо й телебаченні, які в 2016 році схвалив Президент України Петро Порошенко. Відповідно до закону, частка пісень українською мовою в радіоефірі має складати не менш як 30 %.

Після набуття законом чинності в експертів виникало чимало запитань. Чи зможуть українські радіостанції виконувати квоти, чи не буде спротиву або нестачі українського контенту? Однак результати моніторингу Національної ради з питань телебачення і радіомовлення показали, що за перший рік дії квот загальнонаціональні радіостанції не тільки виконали норму, а й перевищили її.

«Обсяг пісень українською мовою в середньому по загальнонаціональних радіостанціях досяг 39 %, тобто майже 40 %. При тому, що закон вимагає лише 30 %. Це дуже хороший показник», – відзвітував член Нацради Сергій Костинський.

У самих радіохолдингах зауважують, що намагаються сумлінно виконувати квоти, хоча залежно від формату радіостанції це не завжди просто. Ігор Чернишов, голова правління однієї з найбільших радіогруп України «ТАВР Медіа», зазначає, що квоти стали справжнім випробуванням для деяких станцій. «Очевидно, що для масового формату є більше музичного матеріалу, ніж для нішевого. Тому програмні директори змушені або частіше повторювати українські хіти, які й так були в ефірі, або ставити ті пісні, які не зовсім пасують цим радіостанціям», – пояснив Чернишов на прикладі станцій «Kiss FM» та «Relax».

«Запровадження мовних квот додало роботи продюсерам, виконавцям і студіям звукозапису, тобто українська індустрія шоу-бізнесу отримала друге дихання. Тому побоювання, які висловлювали представники деяких радіохолдингів, що нібито знизиться якість ефіру і ми втратимо слухача, абсолютно не виправдались. Навпаки – ефір став ще прикольнішим», – запевняє генеральний директор ТРК «Люкс» Роман Андрейко.

Радійники зауважують, що чи не найважливіший наслідок квот – можливість молодим виконавцям потрапити до радіоефіру.

Сьогодні на українському радіо звучить чимало вітчизняних артистів, про яких ще кілька років тому ніхто і не чув. Гурти Onuka, The Hardkiss, DakhBrakha, Kazka, виконавці Христина Соловій та Олег Винник – і це ще не повний перелік народних улюбленців, які отримали популярність саме в останні роки. Так, дебютний альбом гурту Onuka, який вийшов наприкінці 2014 року, дуже швидко посів перше місце в інтернет-магазині iTunes, перевершивши успіх «Океану Ельзи». Колектив Dakh Daughters, який заявив про себе ще влітку 2013-го, справжнє визнання здобув у 2016 році з виходом свого дебютного альбому та першим європейським турне.

«Позиції українських артистів значно зміцніли», – зауважує генеральний продюсер агенції Secret Service Entertainment Agency Михайло Ясинський. Зараз молоді українські виконавці лунають у радіоефірах, збирають повні зали та мають всенародну любов. Перелік улюблених пісень склав навіть Президент України. На своїй фейсбук-сторінці Петро Порошенко виділив сім найцікавіших: Riffmaster – «Тихо Прийшов, Тихо Пішов, або Пісня Спеціального Значення», Onuka – Vsesvit, The Hardkiss – «Журавлі», Pianoбой – «Вітчизна», DakhBrakha – Monakh, Олег Скрипка і товариші – «Марш Нової Армії», Тіна Кароль – «Перечекати» [1].

Глава нашої держави вважає, що саме квоти стали поштовхом до розвитку індустрії. «У нас з'явилося більше авторів та виконавців – творче середовище буквально вибухнуло новими пісенними проектами та музичними колективами. Радіостанціям є що транслювати... Українці почали слухати українські пісні. І це не робиться згори. Народжується вільна самостійна українська нація», – наголосив Петро Порошенко під час відкриття мистецького заходу «Прем'єра – вечір концертів Мирослава Скорика» у Львівській обласній філармонії. Він переконаний, що завдяки саме мовним квотам на радіо й телебаченні «нарешті ефір наповнився українським культурним змістом та цікавим українськомовним продуктом» [2].

Сьогодні конче важливо розуміти, як квоти впливають на ситуацію в Донецькій та Луганській областях. За даними Національної ради з питань телебачення і радіомовлення минулого року ця частина регіону була в авангарді порушників законодавства в частині обсягу пісень українською мовою. Вперто в переліку треків на радіо з'являлися російські пісні. Штрафи для таких радіостанцій складали тисячі гривень.

За словами активіста, засновника фундації соціальних інновацій «3 країни в Україну», лідера гурту «Неспроста» Дениса Блощинського, до введення квот

у нашому суспільстві не існувало природного, або штучного запиту на українське. А стійкий тренд на російськомовні пісні, європейську та американську музику для різних форматів, формував такий собі мовний андеграунд у музичному середовищі, де ті пісні, які співаються українською, сприймалися як щось із родзинкою, що не зовсім у форматі.

Введення квот дійсно створило попит на українську музику, втім та прірва, що була між потребою радіостанцій та реальним станом у 2015 році, призвела до ситуації, коли на радіо переважно почали потрапляти старі перевірені хіти «Океану Ельзи», «ВВ», Ірини Білик, «Авіатора», «Грін Грея», а не нові пісні нових артистів. Так відбувалося в перші 2 роки квот.

І ось нарешті, потроху, на радіостанціях почали з'являтися нові треки та нові українські імена. «Можна припустити, що цей процес триватиме ще років 4–5, доки ринок не вирівняється у відповідь на потребу», – розповідає Блощинський про ситуацію на радіо.

В процесі підготовки програми фестивалю «3 країни в Україну», який охоплює цього року дев'ять міст Донеччини та Луганщини, було проведено дослідження вподобань аудиторії культурно-мандрівного просвітницького заходу й опитано понад 5000 мешканців прифронтових містечок.

Одним із пунктів анкети було: «Яких виконавців хотіли б побачити на сцені свого міста?». Результати здивували не тільки місцевих організаторів, а й центральну київську команду. Респонденти називали, звісно, вже добре відомі широкому загалу гурти «Океан Ельзи», The Hardkiss, «Тінь сонця», KAZKA. Проте, інтерес проявляють і до молодих музикантів, як-от «Фіолет», The DOOX, Роскоко, «Кімната Гретхен». Мешканці Донецької та Луганської областей вирішили особисто запросити музикантів на фестиваль до своїх міст та надіслати зроблені власноруч листівки. Їх готували у рамках флешмобу «1000 журавлів» на День Незалежності [3].

Примітно, що на Львівщині спалахнув справжній конфлікт навколо питання про заборону публічного відтворення аудіовізуальних творів мовою держави-агресора.

18 вересня цього року на сесії Львівської облради депутати більшістю голосів ухвалили рішення «Про мораторій на публічне використання російськомовного культурного продукту на території Львівської області». Для контролю за його дотриманням вирішено створити робочу групу, до якої мають увійти представники поліції, районних адміністрацій і громадськості. Облрада рекомендувала органам місцевого самоврядування області ухвалити такі рішення й у себе. Планується, що вони діятимуть до моменту повного припинення окупації території України.

Щодо змісту цього документа склалося неоднозначне ставлення: механізмів виконання ухвали немає; не запропоновано жодних заходів, щоб російські пісні не звучали в громадських місцях тощо.

Як реально діятиме ухвала і чи заборонятимуть російські пісні в публічному просторі пояснив ініціатор ухвалення цього рішення, депутат Львівської облради від ВО «Свобода» Руслан Кошулинський. За його словами, Львівська обласна рада може дати можливість правоохоронним органам складати адміністративні акти на людей, які співають московську попсу на території Львівської області. Хтось, для прикладу, співає російською у Львові. Яку норму закону можуть застосувати правоохоронці – жодної. Але це може спонукати до побутових взаємин між мешканцями. Власне, щоб цього не було, є ухвала Львівської облради, яка дає можливість правоохоронцям застосовувати свої засоби, щоб уникнути конфлікту. Є ухвала і вони можуть забороняти, припинити, проводити бесіди, брати адміністративні стягнення чи затримати особу. А до того не могли цього зробити. Рішення облради дає можливість правоохоронцям опиратися на нього.

Олег Мицик, юрист, так коментує цей документ: «Встановити мораторій у тих органах, які належать обласній раді, можна. Це є формальне рішення, яке не породить ніяких правових актів. Тобто, це не породжує ніяких правових наслідків. Обласна рада може рекомендувати, доручати, ухвала має лише рекомендаційний характер. Для чого ухвалювати рішення, які не можна виконати?».

Те, що ухвала Львівської облради не буде дієвою, наголошує і юрист Володимир Марусяк: «Дане рішення носить популістський характер. Тільки законом можна запровадити таке обмеження щодо російськомовного „культурного продукту”».

Тимчасом у Львівській міській раді група депутатів вже підготувала проєкт ухвали про заборону у Львові використовувати в громадських місцях російськомовні пісні, проте питання ще не розглядалося на сесії. Серед львів'ян ініціатива обласних депутатів викликала неоднозначну оцінку. Їй багато хто вважає такі дії неефективними [4; 5].

Рішення Львівської облради про введення мораторію отримало несподіваний міжнародний резонанс. Так, Надзвичайний і Повноважний Посол Канади в Україні Роман Ващук назвав заборону недалекою, дискримінаційною і безглуздою. «І я кажу це як носій мови в діаспорі – української мови – та послідовний захисник затвердження культурного продукту цією мовою, але водночас і різноманітності», – написав Ващук у своєму мікроблозі в соцмережі Twitter. Його підтримала й Посол Великої Британії в Україні Джудіт Гоф – вона вивчає як українську, так і російську мови [6].

Як би не було, а ворогу вигідно, щоб у нас було більше російськомовних артистів, ділиться своїми думками в інтерв'ю для Радіо Свобода український автор-виконавець, рок-музикант та композитор, лідер гурту «Плач Єремії», н. а. України Тарас Чубай. Він вважає, що українізація мусить відбуватися з більшим м'язовим зусиллям.

Розповідаючи про український шоу-бізнес, артист зазначає: «Я думаю, що треба навчити людей доброї української мови. Це в нас усе – питання освіти. До цього вертається. Тобто спочатку ми мусимо виховати покоління людей, які відчують і розуміють мову... Зараз дуже збільшилася кількість україномовного продукту. Але ця недолуга мова – вона пласка, чути, що людина в житті не спілкується мовою, натомість пише нею пісні... Має бути сильна політична воля і добра освіта... Тому що „русский мирок” – він і тримається на російській мові. Це його інструмент» [7].

Саме «змосковщеність вітчизняного шоубізу» найбільше дратує українського художника, літератора, арт-куратора, музиканта та лідера гурту «Пирятин» Івана Семесюка. Причому не стільки у мовному, скільки в світоглядному плані.

«Радіоведучі FM-станцій, які уперто говорять не просто російською, а саме московським її акцентом, і тягнуть на світло древні пострадянські мумії типу Кіркорова. Цілі музичні лейбли та окремі виконавці, які не вилазять із російських гастролей під час війни. Фестивалі, котрі тишком-нишком проштотвхують на сцени відвертих проросійських слимаків і брехунів на кшталт Дорна. Менеджмент святої Онуки, яка не гастролює в Росії, відчайдушно захищає тих артистів, які це роблять. Сама виконавиця абсолютно невимушено й залюбки відвідує „таємний” київський концерт *гонімого* звідусіль, а відтак майже „протестного” вище згаданого *писмейкера*. Або ж, наприклад, тихо продає трек до стрічки ледь не офіційного кремлівського режисера Федора Бондарчука „Притяжение”, не втрачаючи при тому патріотичного саява в очах публіки», – каже він.

Семесюк стверджує, що прикладів подібного маневрування безліч. «Трапляються взагалі феноменальні явища. Відомі та з якоїсь причини модні у нас групи, які виглядають так, наче створені в Пітері-Новосібірську, несподівано виявляються українськими проектами з конкретних Харкова-Києва – „Пошлая Молли”, „Грибы” etc. Ніщо, жодна молекула їхньої творчості не свідчить про хоч якусь українськість цього продукту. Все в них тотально *русское*, все зроблено саме для *русских* і під них заточене. Це й не дивно, бо в Росію легко продати будь-що з українським штампом на вестернізованому кокошнику», – відмічає артист, і додає, що основна причина того, що відбувається – ми для Росії як «смертельний невроз, манія і фобія водночас, які вона не в силі побороти».

Музикант підкреслює: «*Русскіє* купують дружбу за дурні гроші. *Русскіє* купують джазменів і фестивалі. *Русскіє* купують печерну естраду. Купують модний *біток* і групи для підлітків. Купують радіоефіри, купують московський діалект та його трансляторів. Вони купують усе оптом: свіже, старе, гниле, якісне, кепське, таке собі; скуповують тупо все. Купують цілу країну, просто аби вбити її баблом, якщо не виходить вбити суто воєнними методами. І це єдина мета їхньої співпраці з нашими сценічними ренегатами – використання їх у політичних та військових спецопераціях як яскравої цивільної завіси. Саме тому Москва й досі є найлегшим шляхом до швидких грошей і тимчасової слави артиста. Це не Європа чи США, де ніхто нічого не візьме за просто так, де ви змушені проявляти чудеса еквілібристики та обдарованості, щоби ваш творчий інді-піск взагалі пробився крізь товщу справжньої конкуренції. Саме тому туди потрапляють одиниці, дійсно кращі з найкращих. Це вийшло поки лише у „ДахаБраха”, Dakh Daughters і десятка електронних продюсерів, й пробилися вони туди не через Москву, а кожен своїм шляхом і талантом. Отже, Росія – це просто... Необов'язково навіть при цьому бути унікальним проектом... Бо *русскіє* люблять любити оплачену ними Україну».

Та найбільше Семесюка обурюють саркастичні запитання на кшталт «невже пісеньки є найбільшою проблемою нашого суспільства». Так, це – найбільша проблема, переконаний він: «Суть її полягає в тому, що весь цей співучий тераріум прямо і дуже ефективно легітимізує побутову присутність Московії в Україні, робить її не окупантом, а ніби здоровим природним явищем. Нормою, котра повністю перекреслює наявну війну, робить абсолютно позбавленим смислу спротив, штовхає до співпраці з реальним озброєним ворогом, бо в цій конструкції ворога тупо немає... Насправді кожен виступ „українського” сценічного проекту в Росії – це буквальний постріл у нашого солдата, в майбутнє країни, пряма державна зрада, пов'язана або з ідіотизмом, або зі свідомою культур-агентурною роботою на ворога».

В контексті шоу-бізнесу одне з головних завдань громадянського суспільства він бачить у тому, щоб створити «токсичні, скандальні умови для ворожої культур-агентури», саме це і є ознакою цивілізованості та зрілості суспільства. «На щастя, у нас це працює, хоча й завдяки зусиллям невеликої жменьки активістів», – зауважує артист.

Далі Семесюк як автор допису під назвою «Український шоубіз. Що з ним не так?» замислюється над перспективами питома української сцени, й тим, чи все у нас настільки погано з шоу-бізнесом, адже відомо, що в країні досі не має агенції, яка б займалася промоцією вітчизняних артистів у світі. Це неправильно, що зараз просуванням закордон таких музичних проектів, як «Даха-

Браха», Dakh Daughters, Panivalkova, займається агенція More Zvukov Agency з російського міста Санкт-Петербург – «цілком притомна не ватна агенція», але тут постає питання – чому ми й досі не створили свою власну, профільну? І, звісно, іноземним букерам, організаторам фестивалів, арт-директорам клубів, лейблам набагато зручніше комунікувати з однією агенцією, яка має репутацію і свою історію, ніж із тисячами невідомих груп та виконавців із досі екзотичної для них України.

Характерно, що у 2017 році на присвяченому музичній індустрії воркшопі від Британської Ради наші співвітчизники щиро дивувалися, чому це у Великій Британії закони так добре сприяють розвитку цієї сфери, й цікавилися – як зробити, щоби й в Україні сформувався подібне ставлення?

Британці відповідали просто – створюйте профспілки, просувайте у парламенті своє лобі, доведіть політикам, що й держава зможе заробляти на музиці, тоді вони почнуть приймати потрібні вам закони. Але щоби сформувати таку пропозицію, треба спочатку напрацювати власні схеми, які діють, а без об'єднань громадян-музикантів-менеджерів-продюсерів це неможливо.

«Дійсно, існують перевірені часом та практикою механізми впливу на ситуацію, що склалася, саме тому я дивлюся на український шоубіз досить оптимістично. Позитивні зміни вже є, і немало, але тим контрастніше на їхньому тлі виглядають архаїчні силуети молодих артистів, які борсаються по суті в минулому, підживлюють собою франкенштейна російської сцени, не бажають змінюватися, якось осмислювати й взагалі бачити нову реальність», – запевняє Іван Семесюк, який вважає, що це становить загрозу національній безпеці, цілком співмірну із загрозами мілітарного характеру [8].

Тарас Чубай, лідер гурту «Плач Єремії», прочитавши колонку художника і музиканта Івана Семесюка, висловив максимальну підтримку зазначеним у матеріалі тезам, подякував колезі за «правильний, здоровий голос» і написав так: «Шкода від того, що роблять відомі люди, значно більша аніж від того, щоб навіть мільйони сантехніків виїхали в Росію працювати... Я не хочу мати справу з цим шоу-бізом, бо він весь гнилий. У шоу-бізнесі працюють або корисні ідіоти, або відверто вороги України...» [7].

Колонка Семесюка вийшла на сторінках інтернет-видання Karabas Live 7 серпня. Як уточнив головний редактор часопису Ігор Панасов, статтю редакція не замовляла. Автор сам вирішив поділитися матеріалом про своє відношення до виступів українських артистів в РФ. А в кінці було зазначено, що це думка позаштатного автора, а не редакційна. Але реакція на публікацію з боку менеджерів артистів, яких було згадано в статті, виявилася неочікуваною.

Так, Ігор Панасов, який опублікував цей матеріал з метою повернути в поле обговорення гостру і соціально значущу тему, очікував отримати від фігурантів матеріалу (або їхніх менеджерів, команд) різку, можливо, але переконливу відповідь. Бо сподівався, що Karabas Live стане дискусійним майданчиком для обговорення актуальної теми. Однак вже через годину після публікації колонки Семесюка кілька менеджерів згадуваних артистів, вдалися до ультиматуму, погрожуючи спонсору видання, компанії Karabas.com, відкликати квитки на свої події, і взагалі припинити співпрацю. Оскільки ж у тексті згадувалося близько 10 імен і назв, масштаби атаки можна назвати непередбачуваними.

Спроба побудувати дискусію провалилася через те, що видання опублікувало чесний і незручний для представників вітчизняного шоу-бізнесу матеріал. Як наголошує Панасов, описане вище є поширеним ставленням з боку українських артистів, менеджменту та промоутерів до медіа, які пишуть не те, що їм би хотілося. Це і раптові відмови в інтерв'ю і акредитації без пояснення причин. І цькування в соцмережах через те, що написали про тих і не написали про інших. І хамські вимоги зняти матеріал, або наклепницькі вкидання про те, що статті замовлені й проплачені. Все це звичайні справи. Але ультиматум з домішками «розпальцівки» й масованого «наїзду» на спонсора – це вже новий рівень. Він підкреслює, що проект Karabas Live створювався як медіа, для якого немає табуованих тем, музикантів і жанрів. А Семесюк виявився першим музикантом за майже два роки роботи інтернет-видання, хто по своїй волі захотів висловитися. Але замість того, щоб відповісти автору, вступити в полеміку з ним, герої його колонки почали «вбивати» журнал.

Ігор Панасов як головний редактор Karabas Live зі сторінок видання звертається до представників шоу-бізнесу: «Те, що дискусію на цю тему в нашому медіа вирішила підняти така людина, як Іван Семесюк, вас взагалі-то мала б порадувати. Тому що це людина, яка точно може сісти за стіл переговорів... Це художник, артист. Його зброя – слово. І дискусія з ним, якою би вона не була неприємною, є конче необхідною. Тому що Семесюк після цього може донести щось важливе про вас до тих, хто тупо змішує вас з брудом в коментарях. І я наївно подумав, опублікувавши його колонку, що ви готові включатися. Мені шкода, що я помилився. Сподіваюся, колись буде інакше» [9].

Тож, на краще не змінилося, а взаємні образи стали глибшими. За оцінкою Леоніда Швеця, журналіста, емоційна позиція Семесюка сильніша. Ворог є ворог, а підступний ворог, безперечно, страшніший за відвертого. Тож треба перервати небезпечні контакти. Водночас, всі розуміють, що повністю канали комунікації з Росією не перекрити. Фактично, така максималістська позиція

означає відмову від будь-якого рішення, але збереження репутації безкомпромісних патріотів.

Здається, більш патріотично було б використовувати контакти з Росією, щоби, демонструючи свої здобутки і пропагуючи цінності свободи, всюди, де можливо, «тролити» ворогів, розширяти й зміцнювати коло симпатиків України та її друзів. Однак розгорнути гібридність проти агресора значно складніше за просту відмову контактувати. Хоча б тому, що це – робота з певними ризиками, яка зустрічатиме контрзаходи ворожої сторони.

Успішна Україна, в існуванні якої можна пересвідчитися на власні очі та вуха, справді становить для нинішньої Росії більшу небезпеку, ніж Україна, про яку росіяни дізнаються лише через свої засоби масової пропаганди, вважає Швець. Як можна було б провадити культурну контратаку на Росію, де тут підводні камені, позитивний та негативний досвід? Ця розмова мала розпочатися ще у 2014 році, і за цей час хоча б елементарні речі було б обговорено, напрацьовано базові принципи тощо. Виявляється, що й у 2018-му підняти в медіа надактуальну тему небезпечно, оскільки обов'язково хтось із кимось посвариться.

Сьогодні все іде, як іде, нібито природним чином, але за відчутного домінування Росії. Тому що там у цьому напрямі ще й як працюють. Хіба що частину важливої роботи інколи виконає за нас зірка колишнього СРСР Лайма Вайкуле, котра наробила шереху на російських просторах, заявивши, що жодні гонорари не змусять її виступати в окупованому Криму. Бо, врешті-решт, вона – громадянка європейської країни, латишка.

Хтозна, чи її ескапада змусила когось із прихильників замислитися, чому Крим – це ганебно, але, вочевидь, вийшов резонансний спротив офіційній позиції Кремля, стверджує Леонід Швець. Можна, звісно, дорікнути співачці, що вона, на відміну від Вахтанга Кікабідзе, не відмовилася від концертів у Росії, але чи треба вимагати від кожного максимуму? На умовній етичній шкалі дії ветеранки радянсько-російської сцени далеко не подвиг і навряд чи неабиякий вчинок, але це мінімальна порядність, що теж нині у великому дефіциті.

Під розмови про те, як нам нецікаво, що відбувається «за поребриком», про історію з Вайкуле чули набагато більше людей, ніж про важливу «домашню» спробу обговорити відносини українського шоу-бізнесу з Росією. Хоча виступи наших артистів там регулярно викликають спалахи емоцій, докладна розмова на цю тему виявилася малоцікавою для широкого загалу й не була підхоплена ЗМІ, окрім тих, які намагалися започаткувати дискусію [10].

До слова, 1 березня 2018 року у Верховній Раді України було зареєстровано довгоочікуваний і так само скандальний законопроект, покликаний врегу-

лювати гастрольну діяльність тих вітчизняних артистів, які виступають в РФ (документ № 8085).

І знову ж таки на його появу відгукнувся Karabas Live, опублікувавши роздуми Ігоря Панасова про те, в чому цей важливий законопроект є деструктивним.

Отже, весь 2017 рік у редакції інтернет-видання підходили до цієї теми з різних боків, реагуючи на конфлікти, пов'язані з LOBODA, Олею Поляковою, Сергієм Бабкіним, іншими артистами. Марно намагалися дізнатися про позицію СБУ. Говорили про те, що державі пора робити свій хід тощо. Менше з тим, на переконання Ігоря Панасова, проект цього закону на сьогодні виглядає як недбало складена чернетка, адже є певні моменти, які свідчать про необхідність допрацьовувати документ, поки не пізно.

Подвійні стандарти. У Статті 4 законопроекту стверджується: громадянам України заборонено брати участь у видовищних заходах на тимчасово окупованих територіях країни – в Криму і ОРДЛО. Дивно думати, що ця теза вводиться тільки з міркувань безпеки гастролерів, бо вочевидь це пов'язано із загрозою безпеці України.

А ось гастролі в РФ не заборонили. Увага – питання: чому? Виступ перед власними громадянами в окупації є більшою загрозою нацбезпеці, ніж перед громадянами держави-агресора? Чому перше – питання нацбезпеки, а друге – питання етики? Хто визначив цю різницю? Де результат експертизи? Де аналіз всіх негативних наслідків гастролей українців у РФ? Ці речі треба пояснити.

Соціальна провокація. Закон передбачає складання Реєстру українців, які виступають в РФ. Список гастарбайтерів від шоу-бізнесу пропонують вивісити на офіційному сайті Держкомтелерадіо. І це вірно. Тому що вистачить «маразму» – одних артистів, які виступають в РФ, публічно обливають брудом, а інші тихо роблять бізнес. Проте всі мають бути рівними.

Як тільки Реєстр оприлюднять, ЗМІ рознесуть звістку про це зі швидкістю широкосмугового Інтернету. І будуть стежити за оновленнями в списку, продукуючи з них новини. Це буде цілком відкрита для суспільства інформація.

Однак авторам законопроекту цього замало. Їм потрібно, щоб будь-яку появу на ТБ і радіо артистів, які виступають в РФ, було марковано: «Він / вона виступає в країні-агресорі». Зрозуміло, до чого це призведе: до стабільного й безглузлого роздратування всіх – мовників, артистів, а також глядачів і слухачів, незалежно від їхнього ставлення до теми. Тільки одні будуть зловтішатися, а інші огризатися. Це називається консолідацією?

Класичний абсурд. З тексту проекту закону виходить, що виступає і заробляє в країні-агресорі вітчизняний музикант, а розплачується за це вітчизняний

організатор концертів цього виконавця, так званий гастрольний збір. 20 % від прибутку за квитки повинні піти в бюджет, а звітти – на допомогу армії. Пропонується також відобразити ці нововведення в Податковому і Бюджетному кодексах.

Це найрозумніша пропозиція законопроекту за формою – грошовий збір. І саме абсурдне за змістом: заробляє на сусідньому ринку одна особа, а відповідає за це інша – своїми грошима. Зрозуміло, що в підсумку просто виростуть ціни на квитки і податок оплатять глядачі.

Чому не можна ввести особливий податковий збір з коштів, зароблених артистами в РФ, минаючи промоутерів? Чому б не замінити базові 18 % від зарубіжного заробітку, як прописано в Податковому кодексі (статті 167.1 і 170.11.1), на, скажімо, 30 %, якщо це російські гонорари? Співаєш в країні-агресорі? Вибач, але ці хлопці контролюють шматок нашого кордону, доведеться ділитися з армією. І все. До мирних часів.

Стимулювання внутрішніх конфліктів. Перш, ніж організатор концерту заплатить 20 % від виторгу, він повинен 10 % рекламної площі (або ефіру, якщо мова про ролик), створеної під культурно-мистецький захід, заповнити тим самим маркером про виступи в країні-агресорі.

Як зазначає Ігор Панасов, у разі сольного концерту це лише проблема взаємодії споживачів з промо-матеріалами. У разі декількох артистів – це суцільна нісенітниця: «Уявіть собі афішу церемонії Yuna, де виступають і The Hardkiss, і „Время и стекло”. Або постери M1 Music Awards, де співають і Оля Полякова, і Макс Барських. Або рекламну продукцію якого завгодно фестивалю, де в лайнап і „Бумбокс”, і „Пошлая Моллі”. Згадані в цих парах першими не гастролують в Росії. Другі – виступають там. Погодьтеся, їм буде що обговорити перед шоу, коли вони побачать загальні на всіх афіші з клеймом. Подібна килимова роздача ярликів призведе, перш за все, до деструктиву».

Очевидно, що вихід із ситуації є: артистів, які мають досвід концертів в РФ, маркувати на рекламній продукції в кожному випадку окремо (в дужках після назви, наприклад). Слухач отримає інформацію і вирішить, чи варто купувати квиток.

Це якщо маркування не уникнути. Але тоді є запитання: навіщо провокувати конфронтацію, коли є відкритий для всіх Реєстр?

Пастка 150-го рівня. Чи не головним мотивом для створення закону саме для артистів автори проекту називають те, що саме українські знаменитості своїми вчинками багато в чому формують мислення своїх співвітчизників. І що завдяки своїм регулярним поїздкам «від Москви до самих до околиць» стають пішаками в інформаційній стратегії Кремля.

З цим складно сперечатися. Так, формують. Так, стають. Карти селебритіз в комбінаціях гібридної війни важать набагато більше, ніж карти безвісних будівельників і продавців, які виживають, працюючи в РФ.

Але в статті 1 проекту закону є одне цікаве формулювання: участю у видовищному заході вважається «участь в його створенні як виконавця творчих або *організаційних* завдань». Що це означає? Що під дію можливого закону потраплять не тільки публічні персони, а й люди, імена яких мало кому говорять за межами музіндустрії – українські хореографи, стилісти, звукорежисери, композитори, копірайтери, дизайнери і т. д. Всі вони, співпрацюючи з шоу-бізнесом РФ, виконують творчі або організаційні завдання. Крім того, вони можуть навіть не знати, що співпрацюють з російською індустрією. Зробив ти капелюшок для співачки, а вона візьми і виступи в ньому на церемонії «Муз ТВ». Так би мовити, приїхали.

«Цей нюанс виводить законопроект на обговорення найнеприємнішої теми в зв'язку з ним. Якщо стилісти і звукорежисери потрапляють під роздачу, то українські слюсарі, кухарі та доглядальниці, що працюють в Росії, – вони що, обрані?», – дивується головний редактор Karabas Live.

Дзвінка порожнеца. Одним з найбільш слабких місць законопроекту є те, про що в ньому ані слова про те, як прийняття цього документа відіб'ється на діяльності активістів, які зривають концерти. Чи буде держава виробляти єдину правову реакцію МВС на подібні акції, або все залишиться, як раніше – в одному місті поліція розганяє протестувальників і артист співає, а в іншому – ховається в кущах і все «накривається мідним тазом»?

Якщо ж бути послідовними, то разом із пропонованими змінами в Податковому і Бюджетному кодексах треба прописати новий пункт і в Кримінальному. Наприклад, про те, що блокування концертів артистів з Реєстру в Україні є протизаконним і певним чином карається.

Адже пропонується ввести окрему статтю про гастрольний збір? Чому ж тоді не можна ввести статтю про протидію концертним заходам артистів, які гастролюють в країні-агресорі?

Насамкінець Ігор Панасов поділився з читачами онлайн-платформи найсумнішим. Про те, що приблизно \$ 10 млрд товарообігу між Україною і Росією у 2017 році – це багато в чому справа рук наших народних депутатів і фірм, з якими вони пов'язані. Тобто, за закон про контроль бізнесу артистів будуть голосувати люди, які самі мають багато цікавих зв'язків з країною-агресором. І впливають на уми вони крутіше за музикантів – їх в телевізорі чи не кожен день показують. «Іншими словами, після артистів нардепам логічно було б взятися

за самих себе. Але потім я згадав, що у нас же депутатам за законом не можна вести бізнес. Ні, ну що це я справді. Тут риби немає», – пише він [11].

Якщо ж не вдаватися в полеміку, то насправді сьогодні є привід пишатися досягненнями нашої музичної індустрії: на радіо ввели україномовні квоти, російських гастролерів стало помітно менше в Україні, перші записи на YouTube, успішні фестивалі, продані платівки та цікавий радіоефір – усе це дозволяє почувати, якою є Україна. Але чи є привід для гордості за державу? [12].

Список першоджерел

1. Чим живе сучасна музична індустрія України [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://kurs.if.ua/news/u_lyrni_ukrainomovna_pisnya_vpershe_ocholyla_chart_klipi_v_v_ukrainskomu_segmenti_youtube_68153.html.

2. Завдяки мовним квотам на радіо та телебаченні ефір наповнився українським культурним змістом – Президент у Львові [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/zavdyaki-movnim-kvotam-na-radio-ta-telebachenni-efir-napovni-49710>.

3. Яку музику слухають по цей бік фронту? [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <http://i-pro.kiev.ua/content/yaku-muziku-slukhayut-po-tsei-bik-frontu>.

4. Терещук Г. Мораторій Львівської облради на російськомовний «культурний продукт». Як реалізувати? [Електронний ресурс] / Галина Терещук. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29500889.html>.

5. Поліція візьметься за російськомовні пісні [Електронний ресурс]: [інформація] // Газета по-українськи. – 2018. – 19 верес. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/sogodennya/_policiya-vizmetsya-za-rosijskomovni-pisni/859809.

6. Посол Канади Ващук назвав заперет Львовским облсоветом русскоязычного культурпродукта дискриминационным и недалеким, его поддержала Посол Великобритании [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://sensor.net.ua/news/3087208/posol_kanady_vaschuk_nazval_zapret_lvovskim_oblsovetom_russkoyazychnogo_kultprodukta_diskriminatsionnym.

7. Кузнецова І. «Ворогу вигідно, щоб у нас було більше російськомовних артистів» – Тарас Чубай [Електронний ресурс] / [Інтерв'ю вела] Інна Кузнецова. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/taras-chubaj-intervju/29439885.html>.

8. Семесюк І. Український шоубіз. Що з ним не так? [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: https://petrimazepa.com/ukrainskii_soubiz_so_z_nim_ne_tak.

9. Панасов І. Украинский шоу-бизнес. Отталкиваясь от дна: главный редактор Karabas Live Игорь Панасов – о болевых точках отечественной музыкальной индустрии [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://karabas.live/ukr-showbiz-up/>.

10. Швець Л. Україна під культурним впливом Росії: глуха оборона чи контратака? [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://zaborona.com/ukraina-pid-kulturnym-vplyvom-rosii-hlukha-oborona-chy-kontrataka/>.

11. Панасов І. 6 проблем с законом о гастрольях украинских артистов в РФ [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://karabas.live/zakon-gastroli/>.

12. Як українці трансформують музичну індустрію за допомогою блокчейна [Електронний ресурс]. – Текст. і граф. дані. – Режим доступу: <https://styler.rbc.ua/ukr/zhizn/ukraintsy-transformiruyut-muzykalnuyu-industriyu-1532363448.html>.

Матеріал підготувала

Шлепакова Т. Л. головний бібліограф
відділу наукового аналізу та
узагальнення інформації

Комп'ютерне опрацювання та редагування **І. Г. Піленко**

Формат 60x84/16. Умовн. друк. арк. 0,85. Б/т. Зам. 99. Безплатно

НБУ імені Ярослава Мудрого, Київ–1, Грушевського, 1. Тел. 278–85–12